

Nefndasvið Alþingis
Menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 31. janúar 2008

Framhaldsskólar 286. mál, (heildarlög)

Umsögn Alþýðusambands Íslands (ASÍ) um frumvarp til laga um framhaldsskóla.
Lagt fyrir 135. löggjafarþing 2007-2008.

Alþýðusamband Íslands (ASÍ) vill í upphafi taka fram að það styður margar af þeim áherslum og sjónarmið sem fram koma í frumvarpinu og athugasemdunum sem því fylgja. Um leið gerir ASÍ alvarlegar athugasemdir við ákveðna þætti þess, einkum hvað varðar þann hluta sem snýr að verk- og starfsnámi og skipulagi þess, sem endurspeglar tilfinnanlega skort á samráði við atvinnulífið og stofnanir þess við gerð frumvarpsins.

Framsækin og jákvæð markmið

Alþýðusamband Íslands telur margt af þeim áherslum og markmiðum sem fram koma í frumvarpinu jákvæð og horfa til mikilla bóta frá því sem nú er. Hér má nefna aukinn sveigjanleika, fjölgun námsleiða og jafnstöðu iðn- og verkmenntunar við annað nám. Hins vegar skortir víða á skýringar og útfærslur á því hvernig tryggja eigi að þessum markmiðum verði náð og tryggja góða framkvæmd. Hér á eftir verður aðeins fátt eitt nefnt:

1. Námsframboð miðað við þarfir einstaklinganna og fræðsluskylda til 18 ára aldurs

Í 2. gr. frumvarpsins segir m.a.:

„Hlutverk framhaldsskóla er að stuðla að alhliða þroska allra nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi með því að bjóða hverjum nemanda nám við hæfi.“

Þá er í 32. gr. frumvarpsins kveðið á um fræðsluskyldu til 18 ára aldurs, þar sem segir:

„Peir sem lokið hafa grunnskólanámi, hafa hlotið jafngilda undirstöðumenntun eða hafa náð 16 ára aldri eiga rétt á að hefja nám í framhaldsskóla. Peir sem rétt eiga á að hefja nám í framhaldsskóla samkvæmt málsgrein þessari eiga jafnframt rétt á því að stunda nám í framhaldsskóla til 18 ára aldurs.“

Áherslur Alþýðusambands Íslands

Alþýðusamband Íslands fagnar þessum áherslum og telur að í þeim felist mikilvæg stefnumótun, sem er til þess fallin að gera framhaldsskólann að vettvangi fyrir öll ungmenni og draga um leið úr miklu brottafalli nemenda úr framhaldsskólum.

Það er hins vegar alls ekki ljóst af frumvarpinu hvernig ná eigi framangreindum markmiðum:

Hvernig á að tryggja að framhaldsskólinn bjóði öllum ungmennum að 18 ára aldri upp á nám við hæfi, í ljósi þess að skólastjórnendum er í reynd gefið vald til að ákveða hvaða nám framhaldsskólarnir bjóða upp á, sbr. 22. og 23. gr. frumvarpsins? Þá er þeirri spurningu ekki svarað með hvaða hætti eigi að tryggja aðgengi allra ungmenna að 18 ára aldri að framhaldsskólanámi.

Mikilvægt er að fá svör við þessum spurningum í ljósi reynslunnar, þar sem fyrir liggar að mikið hefur skort á í þessum efnum.

2. Nemar með sérþarfir og nemar með annað móðurmál en íslensku

Fagna ber þeim áherslum sem settar eru fram í 34. gr. frumvarpsins m.a. um stuðning við nemendur með leshömlun og þá sem eiga við sérstaka námsörðugleika að stríða eða veikindi. Sama gildir um ákvæði 35. gr. um að:

„Nemendur sem hafa annað móðurmál en íslensku eiga rétt á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli.“

Áherslur Alþýðusambands Íslands

Reynslan sýnir að nemendur með leshömlun, sem áætlað er að séu um 10% af hverjum árgangi, og aðra sértæka námsörðugleika hafa átt undir högg að sækja í framhaldsskólanum. Sama gildir um nemendur af erlendum uppruna og sem hafa

annað móðurmál en íslensku. Með því að taka sérstaklega á aðstæðum þessara nemenda má draga verulega úr brottfalli úr framhaldsskólum um leið og stigið er mikilvægt skref í áttina að því að framhaldsskólinn verði í reynd fyrir öll ungmenni. Það er jafnljóst að veita þarf umtalsverðum fjármunum til að hrinda þessum áherslum í framkvæmd. Slíkt væri um leið mikilvæg fjárfesting fyrir viðkomandi einstaklinga og samfélagið allt.

3. Náms- og starfsráðgjöf

Í athugasemdum með frumvarpinu segir (bls. 27):

„Mikilvægi náms- og starfsráðgjafar hefur aukist á umliðnum árum. Þegar verið er að byggja upp kerfi sem býður enn frekar en áður marga valkostir þá er slikt óhjákvæmilegt. Góð ráðgjöf á þessu sviði getur styrkt nemendur í vel ígrunduðu námsvali, unnið gegn brottfalli og aðstoðað nemendur sem áður hafa horfið frá námi svo þeir finni sér betri farveg. Er því brýnt að náms- og starfsráðgjöf í skólakerfinu verði efld enn frekar. Mikilvægt er að þeir sem sinna náms- og starfsráðgjöf hafi menntun á því sviði.”

Áherslur Alþýðusambands Íslands

Alþýðusamband Íslands tekur heilshugar undir þau sjónarmið sem þarna koma fram. Ljóst er að öflug náms- og starfsráðgjöf er mikilvæg forsenda þess að nemendur geti nýtt sé það fjölbreytta framboð á námi og sveigjanleika sem frumvarpið gengur út frá. Náms- og starfsráðgjafar gegna mikilvægu hlutverki við að aðstoða einstaklinga við að skilgreina færnimarkmið og raunfærni og það er augljóst að þörfin fyrir faglega þekkingu þeirra er mikilvæg í þessari vinnu. Jafnframt leggur ASÍ ríka áherslu á mikilvægi þess að náms- og starfsráðgjafar hafi góða þekkingu á atvinnulífinu og þörfum þess.

ASÍ saknar þess að um leið og lögð er áhersla á mikilvægi aukinnar náms- og starfsráðgjafar þá er hvorki tryggt að um verði að ræða aukið stöðuhlutfall náms- og starfsráðgjafa í samræmi við nemendafjölda né heldur fagmenntun á þessu sviði.

4. Jafnstaða iðn- og verknáms, nýtt einingakerfi, raunfærnimat og efnisgjöld

Tekið er undir þar segir í athugasemdum með frumvarpinu (bls. 25):

„Mikilvægt er að efla verknám og gera því jafnhátt undir höfði og bóknámi. Það sýna tölur um skiptingu nemendahópsins á gerðir náms.“

Þá er einnig vitnað í skýrslu Starfsnámsnefndar, sem skilað var í júní 2006, þar sem fram koma miklar áhyggjur af aðgreiningu skólastarfs í bóknám og verknám, sem og af því hversu ólíkar forsendur skipulags þessara tveggja námskerfa eru m.a. hvað varðar kennslu, þjálfun og námsmat. Þar er lagt til að þessi aðgreining verði sem allra minnst og henni verði helst alveg útrýmt.

Framangreindri hugsun er m.a. fylgt eftir með tillögu um nýtt einingarkerfi sem gengur út frá vinnuframlagi nemenda og gefur þar með möguleika á að meta vinnustaðanám með sama eða sambærilegum hætti og annað nám. Hér er um mikilvæga framför að ræða, þótt eftir sé að útfæra nýtt einingakerfi frekar.

Síðast en ekki síst gefur efni 31. gr. til kynna þá möguleika sem felast í raunfærnimati, þar sem þekking og færni sem einstaklingar hafa aflað sér án þess að hafa lagt stund á nám samkvæmt aðalnámskrá framhaldsskóla, er metið til eininga á framhaldsskólastigi.

Áherslur Alþýðusambands Íslands

Gera verður athugasemd við að hvergi er í frumvarpinu eða athugasemdu með því fjallað um mikilvægustu hindrunina fyrir því að boðið sé upp á iðn- og verknám í framhaldsskólum í sama mæli og hefðbundið bóknám. Hér er vísað til þeirrar staðreyndar að verknámið er kostnaðarsamara fyrir framhaldsskólana en bóknámið. Þetta hefur síðan leitt til þess að framhaldsskólar hafa kerfisbundið dregið úr iðn- og verknámi af kostnaðarástæðum. Í þessu ljósi er mikilvægt að tekin verði af öll tvímæli um skyldur framhaldsskólans til að bjóða upp á iðn- og verknám um leið og fjármagn verður tryggt. Hér þarf m.a. sérstaklega að huga að kröfum um stærð nemendahópa í verknámi og að úr þeim verði dregið.

Það er ljóslega ágalli varðandi ákvæðið um mat á námi á milli skóla og raunfærnimati að vald til að meta er á ábyrgð viðkomandi skólameistara, eins og segir í athugasemd með 31. gr. frumvarpsins. Taka verður af öll tvímæli í þessum efnunum til að tryggja hagsmuni nemenda og raunverulegt gildi raunfærnimatsins.

Loks ber að áréttu að skólunum verði sett skýr takmörk varðandi innheimtu efnisgjalda. Orðalag núverandi 45. gr. frumvarpsins hvað þetta varðar er mjög opið og kallar á misnotkun, nema kveðið verði skýrt á um þetta efni í þeirri reglugerð sem ráðherra gefur út.

5. Gæðastarf, foreldraráð, skólafundir o.fl.

Tekið er undir þær áherslur sem er að finna í frumvarpinu varðandi innra og ytra gæðastarf og eftirlit til að tryggja að framhaldsskólarnir veiti þá þjónustu sem þeim ber. Þá eru foreldraráð nýmæli sem mikilvægt er að stutt verði við af hálfu menntayfirvalda. Loks eru skólafundir mikilvægur vettvangur fyrir alla þá sem starfa í framhaldsskólanum. Það dregur hins vegar úr gildi og hlutverki skólafunda að ekki var gengið alla leið og þeir látnir leysa kennarafundi af hólmi, sem eftir sem áður munu fjalla um það sem mestu skipir í skólastarfinu.

Alvarlegir ágallar og skortur á nauðsynlegum tengslum við atvinnulífið

Það er ljóst um leið og frumvarpið er lesið að það var samið af skólafólk án eðlilegs og nauðsynlegs samráðs við atvinnulífi.

Þannig er frumvarpið mjög skólamiðað meðan núverandi framhaldsskólalög leggja áherslu á hlutverk og ábyrgð atvinnulífsins varðandi skipulag og framkvæmd iðn- og starfsnáms. Aðkoma atvinnulífsins að uppbyggingu náms og framkvæmd kennslu er gerbreytt og úr henni dregið á öllum sviðum. Ekki er gerður greinarmunur á þörfum móttökuaðila þeirra nemanda sem útskrifast úr framhaldsskólakerfinu, þ.e. háskóla annars vegar og fyrirtækja og atvinnulífs hins vegar. Háskólar setja kröfur um þekkingu nemenda til frekari náms. Fyrirtæki og starfsmenn þeirra hafa gert það í núverandi kerfi fyrir tilstilli starfsgreinaráða.

Starfsemi starfsgreinaráða hefur eflst mjög á þeim 10 árum sem þau hafa starfað og liggur nú mikil þekking og reynsla í verklagi og verkefnavinnu hjá ráðunum. Ef iðn- og starfsnám verður þróað, stýrt og metið af skólunum eins og frumvarpið gengur út frá er þeirri hættu boðið heim að iðn- og starfsnámsnemendur öðlist minni þekkingu og færni en nú er þar sem ekki er tekið tillit til álits, krafna og reynslu móttökuaðilans, þ.e. atvinnulífsins. Það væri mikið óheillaskref ef þeirri þekkingu og reynslu sem er til staðar í atvinnulífinu og miðlað hefur verið í gegnum starfsgreinaráðin, skv. núgildandi lögum, yrði kastað á glæ eins og frumvarpið býður heim hættunni á.

Ljóst er að hvað varðar aðkomu atvinnulífsins að iðn- og starfsnámi á framhaldsskólastigi hefur verið gengið þvert gegn megin hugsun og mörgum

mikilvægum tillögum Starfsnámsnefndarinnar um Nýjan framhaldsskóla sem víðtæk samstaða var um meðal allra aðila sem málið varðar og Alþýðusamband Íslands hefur ítrekað lýst stuðningi sínum við.

1. Almennt um stöðu og hlutverk starfsgreinaráða, námskrágerð og kjarnaskólar

Almennt má fullyrða að starfsgreinaráðin hafi á síðustu árum þjónað mikilvægu hlutverki við að móta og þroa kröfur og fyrirkomulag menntunar í iðn- og starfsnámi. Ljóst er að starfsgreinar voru mis vel búnar undir þær breytingar og auknu ábyrgð sem þeim var falin með samþykkt núgildandi framhaldsskólalaga fyrir rúmum 10 árum síðan. Þær greinar stóðu best að vígi þar sem þegar voru til staðar samstarfsnefndir og endurmenntunarstofnanir iðngreina. Annars staðar þurfti að þroa samstarf og verklag og móta stefnu frá grunni. Reynslan sýnir að með því fyrirkomulagi sem tekið var upp með núgildandi framhaldsskólalögum hefur atvinnulífið axlað ábyrgð og haft mikilvægt frumkvæði við þróun starfsnáms á framhaldsskólastigi. Þannig hafa í vaxandi mæli farið saman ábyrgð og framkvæmd, réttindi og skyldur. Í þessu ljósi vekur það undrun að nú skuli lagt til að vikið sé af þeirri braut sem ákveðin var með gildandi lögum.

Í 29. gr. núgildandi laga er hlutverki starfsgreinaráðanna lýst svo:

„Starfsgreinaráð skilgreinir þarfir starfsgreina fyrir kunnáttu og hæfni starfsmanna og setur fram markmið starfsnáms.

Starfsgreinaráð gerir tillögur um uppbyggingu starfsnáms og námskrá í sérgreinum viðkomandi starfsnáms, svo og um tilhögun námsmats, þar með talin sveinspróf og eftirlit með gæðum kennslu og námsefnis. Það gerir einnig tillögur að skiptingu náms í skóla og á vinnustað, svo og reglum um vinnustaðanám, viðurkenningu á vinnustöðum til að taka nema í starfsþjálfun eða á námssamning og aðstöðu, búnað og kennarakost skóla sem annast starfsnám.

Starfsgreinaráð skal hafa frumkvæði að tillögugerð um breytta skipan náms og vera stjórnvöldum til ráðuneytis í málum er varða menntun í starfsgreinum er undir ráðið heyra.

Að fengnum tillögum starfsgreinaráðs gefur menntamálaráðherra út námskrá í

sérgreinum starfsnáms sem hluta af aðalnámskrá framhaldsskóla og reglur um framkvæmd starfsnáms í einstökum starfsgreinum.”

Megin inntakið í frumvarpinu er að starfsgreinaráðin skuli aðeins hafa ráðgjafar- og umsagnarhlutverk í stað núverandi stöðu. Um hlutverk starfsgreinaráða segir í 25.gr. frumvarpsins að þau setji **viðmið** fyrir skiptingu náms í skóla og vinnustaðanám og geri tillögur um uppbyggingu og inntak prófa í einstökum starfsgreinum, geri tillögu um brautarlýsingar **sem framhaldsskólar geta haft til viðmiðunar.** Starfsgreinaráð veiti einnig **umsagnir um námsbrautarlýsingu starfsnáms sem einstakir framhaldsskólar** leiti eftir staðfestingu á til ráðherra. Hér þarf að tala skýrar. Hugmyndin virðist vera sú að setja n.k. námsskráramma í stað ítarlegrar námskrár fyrir einstakar námsbrautir. Þessi nálgun bíður upp á mismunandi útfærslu á milli skóla sem aftur leiðir til þess að mat á áföngum milli skóla verður snúið og illframkvæmanlegt. Námskrárammi í stað eiginlegrar námskrár vekur upp ýmis álitaefni. Starfsgreinaráð eiga að veita umsagnir um starfsnámsbrautir. Ekki kemur fram hvaða forsendur eiga að liggja til grundvallar slíkum umsögnum starfsgreinaráða. Hvaða upplýsingar þurfa að liggja fyrir? Lýsing á stöðu nemenda að loknu námi; þarfagreining; úttekt á möguleikum skólans til þess að halda úti viðkomandi námi s.s. tækjakosti, kennarakosti og annarri aðstöðu?

Vert er að benda á þá hættu að verði skólunum gefið það sjálfdæmi um framboð á námi sem frumvarpið gerir ráð fyrir muni iðn- og starfsnám sem krefst kostnaðarsamra náms- og kennslugagna eiga enn erfiðara uppdráttar í framhaldsskólunum í framtíðinni en nú er. Engin tilraun er gerð í frumvarpinu til að rökstyðja þær breytingar sem lagðar eru til varðandi stöðu og hlutverki starfsgreinaráðanna. Hins vegar má styðja það gildum rökum að breytingarnar, komi þær til framkvæmda, muni draga verulega úr áhuga og vilja atvinnulífsins og áhugasamra einstaklinga úr þess röðum á að taka þátt í starfi starfsgreinaráðanna, þar sem engin trygging væri fyrir því að starf þeirra hefði raunveruleg áhrif eða skilaði árangri.

Tillaga Alþýðusambands Íslands

Alþýðusamband Íslands leggur til að staða og hlutverk starfsgreinaráðanna verði styrkt í samræmi við þá reynslu sem fengist hefur og að í nýjum framhaldsskólalögum verði byggt á tillögum Starfsnámsnefndarinnar í þessum eftum. Í tillögum hennar segir m.a.:

„Hlutverk starfsgreinaráðanna verði að móta menntastefnu starfsgreina sem undir ráðin heyra og gera tillögur að námskrám til menntamálaráðuneytisins. Starfsgreinaráðin gera tillögu um skipan og fyrirkomulag starfsnáms í þeim atvinnugreinum sem við á.” (bls. 26).

Þá segir einnig:

„Eitt mikilvægasta hlutverk starfsgreinaráðanna er að tryggja virkt samstarf skóla og atvinnulífs með stöðugri þróun námskráa. Til að tryggja að svo verði leggur Starfsnámsnefnd til að hvert starfsgreinaráð skipi faghópa fyrir hverja starfsgrein undir ráðinu. Hlutverk þessara faghópa verði gerð tillagna um námskrár og annað er lýtur að starfsnámi í skóla til starfsgreinaráðsins. Í þessum faghópum verði fulltrúar atvinnugreina og skóla er vinni saman að gerð námskrártillagna. Ekki er gert ráð fyrir að löggjafinn skilgreini eða ákveði frekar um skipan þessara hópa heldur verði það hlutverk hvers starfsgreinaráðs að móta sínar eigin reglur um skipan þeirra. Bent er á að ný samráðsnefnd starfsgreinaráðanna þar sem formenn ráðanna sitja er kjörinn vettvangur til samræmingar á reglum um slíka skipan kjósi starfsgreinaráðin að gera svo.” (bls. 27).

Starfsnámsnefnd lýsir síðan á bls. 30 í skýrslu sinni myndrænt hvernig standa megi að námskrárgerð þannig að tryggð sé skilvirk framkvæmd og nauðsynlegt samráð skóla og fulltrúa viðkomandi atvinnugreina.

Jafnframt skal bent á mikilvægi þess að samhliða tillögum starfsgreinaráðanna að námskrám geri þau einnig tillögur um viðeigandi námsefni. Þannig verður best tryggt að þeim markmiðum verði náð sem námskrárnar byggja á. Á umliðnum árum eru alltof mörg dæmi um að námskrárvinna hefur ekki nýst þar sem viðeigandi námsefni hefur ekki verið til staðar.

Í núgildandi framhaldsskólalögum, 31. gr. segir um kjarnaskóla:

„Menntamálaráðherra getur, að fenginni umsögn starfsgreinaráðs og stofnaðila, gert framhaldsskóla eða deild í framhaldsskóla að kjarnaskóla um lengri eða skemmri tíma. Í samráði við starfsgreinaráð hefur kjarnaskóli forgöngu um að þroa námsefni, námsskipan og kennsluaðferðir í starfsnámi og aðstoðar aðra skóla og fyrirtæki við umbætur í kennslu og þjálfun á viðkomandi sviði.”

Alþýðusamband Íslands leggur til að þetta ákvæði verði tekið óbreytt í 29. gr. frumvarpsins.

2. Vinnustaðanám

Um vinnustaðanám segir í 28. gr. frumvarpsins:

„Skóli ber ábyrgð á gerð sérstaks starfsþjálfunarsamnings um vinnustaðanám við vinnustað, samtök eða aðila sem er hæfur til að veita nemanda tilskilda þjálfun og menntun. Starfsþjálfunarsamningar skulu kveða á um rétt og skyldur vinnuveitenda, skóla og nemanda, markmið vinnustaðanáms og gæðakröfur, gildistíma, meðferð ágreinings og samningsslit.

Sé þörf á því að gera sérstakan ráðningarsamning milli nema og vinnuveitanda skal skóli staðfesta hann. Skulu slíkir samningar vera í samræmi við gildandi kjarasamninga um nema í viðkomandi starfsnámi.

Starfsgreinaráð skulu halda skrá yfir fyrirtæki og vinnustaði sem uppfylla skilyrði til vinnustaðanáms.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð um vinnustaðanám og starfsþjálfun á vinnustað og skal þá áður leitað umsagnar aðila vinnumarkaðar og samtaka nemenda um efni þeirra.”

Undanfarin ár hefur sú framkvæmd komist á að umsýsla með námssamningum hefur færst í hendur fræðsluskrifstofa atvinnulífsins í nánum tengslum við starfsgreinaráð í viðkomandi grein.

Mikilvægt er að tryggja að þekking, reynsla og gæðaviðmið um vinnustaðanám, starfsþjálfunarsamninga, þjónustu nemaleyfisnefnda o.s.frv. sem eru til staðar hjá fræðsluskrifstofum í iðn- og starfsnámi nýtist en verði ekki kastað á glæ. Leggja ber áherslu á að fulltrúar atvinnulífs sem eru fræðsluskrifstofur í iðn- og starfsnámi annist þessi verkefni. Það eru mikil verðmæti fólgin í því að allar upplýsingar sem snúa að námssamningum og sveinsprófum séu hýstar á sama stað. Ákveðin sérfræðibekking er orðin til hjá fræðsluskrifstofunum. Þær eru hlutlaus aðili í samskiptum milli framhaldsskólans og vinnustaðarins í málum eins og skipulag námsins, þ.e. hvenær neminn á að vera í skólanum og hvenær í vinnustaðanáminu. Ákveðið jafnvægi þarf að ríkja til að tryggja framgang nemans en ekki hagsmuni skólans eða vinnustaðar. Hér gegna fræðsluskrifstofur atvinnulífsins mikilvægu hlutverki í að tryggja hag nemans. Fullorðnir sem hyggjast ljúka sveinsprófi að undangegnu *raunfærnimati* sem snýr að vinnustaðanámi og fagnámi í skóla (sem náms- og starfsráðgjafar í samvinnu við framhaldsskólanna stýra) geta fengið

umbeðnar upplýsingar og aðstoð hjá fræðsluskrifstofum atvinnulífsins. Með því að hýsa starfsemina sem snýr að vinnustaðanámi á einum stað verður til mikilvæg yfirsýn, samræming verkferla og gæðaviðmið

Leggja verður ríka áherslu á að efla og styrkja vinnustaðanámið þannig að það gagnist nemendum og atvinnulífinu sem best. Einnig er mikilvægt að vinnustaðanámið verður óháð námsleiðum einstakra skóla.

Í frumvarpinu er ekki fjallað um nemaleyfisnefndir eða heimild til þess setja þær á stofn. Nemaleyfisnefndir eru starfandi í mörgum iðngreinum og gegna mikilvægu hlutverki. Þær meta hvort vinnustaðir uppfylli kröfur sem gerðar eru til fyrirtækja sem hafa nema í starfsþjálfun. Nemaleyfisnefndir eru skipaðar af ráðuneytinu að fengnum tillögum starfsgreinaráðs.

Það er skoðun Alþýðusambands Íslands að sú stefna um vinnustaðanám sem sett er fram í 28. gr. frumvarpsins sé alls ófullnægjandi og feli í sér afturför frá því fyrirkomulagi sem þróast hefur.

Tillaga Alþýðusambands Íslands

ASÍ leggur til að farin verði sú leið sem lögð er til í skýrslu Starfsnámsnefndar. Þar segir m.a. á bls. 31:

„Yfirumsjón vinnustaðanáms verði í höndum starfsgreinaráðanna og skulu þau ráða umsjónaraðila vinnustaðanáms sem geti verið stofnun atvinnulífsins eða skóli eftir því sem best hentar.

Jafnframt segir:

„Starfsnámsnefnd leggur áherslu á að tekið verði upp markvisst skipulag á umsjón vinnustaðanáms og að starfsgreinaráðum verði falið það hlutverk gagnvart sínum atvinnugreinum. Einnig leggur Starfsnámsnefnd áherslu á að starfsgreinaráðum verði skylt að ráða umsjónaraðila vinnustaðanáms sem verði að öðru jöfnu í höndum fræðslustofnana atvinnulífsins eða í höndum skóla samkvæmt ákvörðun starfsgreinaráðs og með viðeigandi samningi um þjónustu.

Starfsnámsnefnd leggur áherslu á að virkt gæðastarf verði við framkvæmd og skipulag vinnustaðanáms og ábyrgð allra aðila verði ljós. Nánari skilgreining á gæðaeftirliti verði byggð inn í reglugerð/lög fyrir sjóð um vinnustaðanám.”

Tillögur Starfsnámsnefndar varðandi skipulag og framkvæmd á vinnustaðanámi eru skýrðar frekar með myndum 11 og 12 í skýrslu nefndarinnar. Í skýringum með mynd 11 segir m.a.:

„Skipulag vinnustaðanáms er hluti námskrár og á ábyrgð starfsgreinaráða. Framkvæmd vinnustaðanáms er samstarfsverkefni atvinnulífs og skóla þar sem atvinnulíf er ábyrgt fyrir fræðslu á vinnustöðum en skóli ábyrgur gagnvart nemanda fyrir námi.“

Þá segir að starfsgreinaráð óski eftir tillögum frá skólum og atvinnulífi um framkvæmd vinnustaðanáms. Starfsgreinaráð yfirfer og samhæfir tillögur skóla og atvinnulífs um framkvæmd vinnustaðanáms og tekur ákvörðun um framkvæmd. Síðan ef fjallað um frumkvæði starfsgreinaráðs gagnvart vinnustaðafyrirtækjum. Síðan segir að starfsgreinaráð sendi að þessu búnu endanlega tillögu sína um framkvæmd til MMR til staðfestingar.

Mikilvægt er að hafa í huga að tillaga Starfsnámsnefndar byggir á lærðómum sem dregnir hafa verið af þeirri reynslu sem fengist hefur af núverandi framkvæmd.

3. Námsmat

Í 30. gr. frumvarpsins segir m.a.:

„Námi í löggiltum iðngreinum lýkur með sveinsprófi. Ráðherra setur reglugerð um uppbyggingu og framkvæmd sveinsprófa. Heimilt er ráðherra að skipa sérstakar sveinsprófsnefndir í löggiltum iðngreinum til að annast samræmingu, framkvæmd og mat í tengslum við prófhald. Heimilt er ráðherra jafnframt að fela sveinsprófsnefnd mat á annarri iðnmenntun þegar við á.“

Í dag eru starfandi sveinsprófsnefndir í hverri einstu iðngrein. Sveinsprófsnefndir eru skipaðar af menntamálaráðuneytinu að fengnum tillögum frá starfsgreinaráði. Öll undirbúningsvinna vegna sveinsprófa er í höndum fræðsluskrifstofa atvinnulífsins í samstarfi við sveinsprófsnefndir. Niðurstöður sveinsprófa eru skráðar í þar til gerðum gagnagrunni fræðsluskrifstofanna. Þær útbúa einnig sveinsbréfsbækur fyrir greinarnar. Öflugur prófabanki er að myndast þar sem unnið er markvisst að því að auka gæði sveinsprófa. Þá er verið að leggja lokahönd á samræmdar verklagsreglur fyrir sveinspróf ásamt prófpáttalýsingum fyrir allar iðn- og starfsnámsgreinar.

Tillaga Alþýðusambands Íslands

Lagt er til að tekin verði af öll tvímæli um að ráðherra skuli skipa sveinsprófsnefndir í viðkomandi iðngreinum að fenginni umsögn starfsgreinaráðs.

4. Vinnustaðanámssjóður

Í athugasemdum með frumvarpinu er vísað til skilabréfs nefndar um frumvarp til laga um framhaldsskóla þar sem vikið að kostnaði við vinnustaðanám. Þar segir m.a.:

„Nefndin telur að setja eigi á fót sjálfstæðan sjóð sem hafi það hlutverk að greiða fyrir nám á vinnustað, enda verði námið skipulagt í samvinnu vinnuveitenda og framhaldsskóla, eftir atvikum með fulltingi viðkomandi starfsgreinaráðs. Er lagt til við menntamálaráðherra og ríkisstjórn að undirbúningur að löggjöf um slikan sjóð hefist sem fyrst.“

Tillaga Alþýðusambands Íslands

Alþýðusambandið telur stofnun þessa sjóðs eina af mikilvægustu forsendum þess að vel takist til um eflingu og aukin gæði vinnustaðanáms. ASÍ leggur til að gengið verði í að stofna þennan sjóð sem allra fyrst.

5. Fagráð, starfsgreinanefnd o.fl.

Alþýðusamband Íslands styður þær tillögur sem settar eru fram í 26. og 27. gr. frumvarpsins um stofnun fagráða og starfsgreinanefndar, eins og þegar hefur komið fram. Hvoru tveggja byggja þær á tillögum Starfsnámsnefndar sem ASÍ hafði áður lýst stuðningi við.

Virðingarfyllst,
F. h. Alþýðusambands Íslands

Finnbjörn A. Hermannsson,
Formaður menntanefndar ASÍ